

педагогічній діяльності.

Література

1. Чернилевский Д.В. Дидактические технологии в высшей школе [Текст] : учеб. пособие для вузов / Дмитрий Владимирович Чернилевский. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 437 с. – (Серия "Педагогическая школа: XXI век").
2. Спірін О.М. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів інформатики за кредитно-модульною системою [Текст] : монографія / О.М. Спірін; [за наук. ред. акад. М.І. Жалдака]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 300 с.
3. Електронні засоби навчання: структура, зміст, класифікація [Електронний ресурс] : /Ю.Г. Лобода // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – №2 (28). – Режим доступу до журналу : <http://www.journal.iitta.gov.ua>
4. Башмаков А. И. Разработка компьютерных учебников и обучающих систем [Текст] : монография / А. И. Башмаков. – М. : Информационно-издательский дом "Филинь", 2003. – 616 с.
5. Психолого-педагогічні чинники ефективного використання інформаційних технологій для розвитку дитини [Електронний ресурс] : Інформаційні технології і засоби навчання / Г. П. Лаврентьєва //Електронний журнал. – 2010. – №4 (18). – Режим доступу до журналу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/ITZN/em18/content/10lgpdcf.htm>

М. В. Иващенко, С. В. Осадчий

ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗОВ К СОЗДАНИЮ И ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ЭЛЕКТРОННЫХ СРЕДСТВ ОБУЧЕНИЯ

Резюме

На основе анализа материалов теоретического и практического направления относительно определения содержания понятия "электронные средства обучения", их классификации, требований к их использованию в соответствии с изменениями в государственных стандартах образования обосновывается уделение особого внимания процессу подготовки будущих педагогов в направлении отбора, использования и создания электронных средств обучения.

Ключевые слова: электронное средство обучения, компьютерное сопровождение профессиональной деятельности, классификация электронных средств обучения, информационно-коммуникационные технологии, современные педагогические технологии.

M. V. Ivashchenko, S. V. Osadchyj

PECULIARITIES OF PEDAGOGICAL HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS STUDENTS TRAINING IN CREATION AND USING OF ELECTRONIC MEANS OF EDUCATION

Summary

Based on the analysis of materials of theoretical and practical focus on the definition of the term "electronic means of education", their classification and requirements for their use in accordance with changes in state education standards the special attention to the preparation of future teachers concerning the choice, use and creation of electronic means of education is justified.

Key words: electronic means of education, computer support professional activity, classification of electronic means of education, information and communication technology, modern educational technologies.

УДК 37.014.5(430)

О.О. Ревінкель

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ПРИ ТЕМАТИЧНОМУ ПЛАНУВАННІ ТА ВІДБОРІ ЗМІСТУ РЕЛІГІЙНОГО НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ СХІДНОЇ НІМЕЧЧИНИ

У статті розглядається компетентнісна модель релігійної освіти в загальноосвітніх закладах Східної Німеччини, уточнюється зміст понять "компетенція", "предметна компетенція", "релігійна компетенція", окреслюються сучасні форми та методи здійснення релігійної освіти, на підставі педагогічного та релігійного чинника проводиться аналіз концепції здійснення релігійної освіти в середній школі. На прикладі Базового плану та типових програм з'ясовується специфіка реалізації компетентнісного підходу при навчанні католицької та євангельської релігії.

Ключові слова: компетенція, предметна компетенція, релігійна компетенція, релігійна освіта, євангельська релігія, католицька релігія.

Постановка проблеми. Сучасний етап становлення демократичного плюралістичного суспільства в Україні передбачає докорінну трансформацію світоглядних пріоритетів та необхідність формування нової виховної парадигми ціннісних орієнтирів особистості, основним важелем якої є гуманність. В останні роки актуалізується розуміння пріоритетності виховання, яке передбачає збереження та збагачення духовного

чинника, бо тільки за цієї умови суспільство зможе зберегти себе як історично сформовану цілість із властивими їй етнічними й релігійними традиціями, ментальністю та системою культурних цінностей. У всіх колишніх соціалістичних країнах із 1990-х років проходять процеси відновлення релігійного компонента в змісті загальної освіти, здійснюється залучення школярів до духовних і культурних цінностей релігії. У пострадянській НДР (сьогодні – нові землі ФРН) релігія як навчальна дисципліна вивчається в державних закладах загальної освіти. У цьому аспекті Східна Німеччина може стати зразком для нашої держави, яка ще не обрала конкретного шляху в здійсненні релігійної освіти через загальноосвітні заклади.

Аналіз останніх досліджень та публікацій вказує на те, що у вітчизняній освіті спостерігається зростаючий інтерес до компетентісно-зорієнтованого підходу. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки, оновлюючи зміст освіти, націлює на впровадження компетентісної моделі освіти. Саме поняття "компетенції" та компетентісного підходу було предметом дослідження багатьох українських та зарубіжних, зокрема, російських, учених. Спроби висвітлення компетентісного підходу в загальній освіті здійснювали А.Л. Андрєєв, І.А. Зимня, О.Є. Лебедев; окремі аспекти предметної компетенції освіти з'ясовувалися в дослідженнях І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос. Релігійна дисциплінарна компетентність розглядається у низці публікацій німецьких дослідників, таких як Бернадетт Ділгер (Bernadette Dilger), Андреаса Кербера (Andreas Körber), Гайнріха Рота (Heinrich Roth), Франца Шотта (Franz Schott) та ін. Проте тема релігійного навчання та релігійної компетенції ще не стала предметом досліджень в українській педагогічній науці, на що вона, безумовно, заслуговує.

Виклад основного матеріалу. Основним концептуальним напрямком розвитку змісту освіти у ФРН з 1997 року є компетентісно-зорієнтований підхід, який ґрунтується, перш за все, на міждисциплінарних, інтегрованих вимогах до результату освітнього процесу, результатом якого є становлення особистості, готової до вільного гуманістично зорієнтованого вибору, індивідуального інтелектуального зусилля та самостійної, компетентної та відповідальної дії в політичному, економічному, професійному та культурному житті, "...яка поважає себе й інших, здатна до співпереживання, терпима до представників інших культур і національностей, незалежна в думках і відкрита для іншого бачення чи думки"[17, с. 134].

Тому з 2003 – 2004 навчального року у шкільній системі ФРН якість знань оцінюється за здібностями та компетенціями, набутими учнями. При цьому освітні компетенції розглядаються як "...сукупність взаємопов'язаних смислових орієнтацій, знань, умінь, навичок і досвіду діяльності учня, необхідних для здійснення особистісної та соціальної діяльності щодо об'єктів реальної дійсності"[6, с. 11]. Визначення рівня навчальних досягнень учнів є особливо важливим із огляду на те, що навчальна діяльність зрештою повинна не просто передати випускникам загальноосвітніх шкіл певний обсяг знань, умінь та навичок, а сформувати їх компетентність як загальну здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих упродовж навчального процесу. Адже, на думку сучасних педагогів, саме набуття життєво важливих компетентностей може дати людині можливість орієнтуватись у сучасному суспільстві, сприяє формуванню в особистості здатності швидко реагувати на запити часу.

Постійною Конференцією міністерства освіти ФРН (Beschlussder Kultusministerkonferenz) було розроблено Стандартизовані вимоги (ЕРА) до проведення випускного іспиту з релігії. Саме цей документ вибудовує концептуальну основу, яка визначає зміст, мету, завдання та критерії оцінювання досягнень учнів із навчальної дисципліни "євангельська релігія" [6]. Майже ідентичні за структурою, але дещо відмінні за змістом вимоги розроблено з навчальної дисципліни "католицька релігія" [7]. Стандартизовані вимоги (ЕРА) є орієнтиром при календарному та тематичному плануванні навчальних предметів "євангельська релігія" та "католицька релігія", визначаючи обов'язкову частину навчального курсу. При цьому кожна федеральна земля має право запропонувати власний підхід у частині структурування навчального матеріалу, визначення послідовності вивчення цього матеріалу, а також шляхів формування системи знань, умінь та компетенцій. Так, на основі Стандартизованих вимог, які визначають загальні засади організації навчально-виховного процесу, Міністерства Культури й освіти розробляють типові навчальні плани для загальноосвітніх навчальних закладів, у яких реалізується зміст вивчення навчальної дисципліни "релігія". Вивчення релігії в середній школі дає змогу забезпечити належний рівень загальноосвітньої підготовки та соціалізаційного розвитку учнів.

В освітню галузь термін "компетенція", який фактично замінив сукупне поняття "знання, уміння та навички", ввів Гайнріх Рот (Heinrich Roth), дійсний член наукової ради Інституту Макса Планка з питань розвитку освіти. За його визначенням, "Компетенція – це об'єктивна категорія, що фіксує суспільно визначений комплекс певного рівня знань, умінь, навичок, ставлень, які можна застосувати в широкій сфері життя та діяльності" [15, с. 104]. Вчений-педагог виокремлює такі види ключових компетенцій: предметна, соціальна та проблемовирішувальна (діяльнісна) компетенція. Предметна компетенція (навички навчання), зокрема, реалізується через мотивацію, вміння самостійно здобувати знання та їх рефлексувати. Соціальна компетенція проявляється насамперед у коректному та поважному ставленні учнів один до одного та у вибудові конструктивної лінії поведінки щодо інших людей. Проблемовирішувальна (діяльнісна)

компетенція (навички вирішення проблем) передбачає орієнтацію учнів у складних і непередбачуваних ситуаціях, найбільш оптимальний пошук способів їх вирішення [15, с. 65-66].

Франц Шотт (Franz Schott) зазначає, що весь навчальний процес зорієнтований на досягнення завдань, виражених у формі компетенцій, освоєння яких є результатом навчання. Він розглядає компетентність як "...форму існування знань, умінь і освіченості в цілому", які зумовлюють особистісну самореалізацію, віднайдення учнем свого місця у світі, внаслідок чого освіта, яка сприяє компетентності, стає високо мотивованою та по-справжньому особистісно зорієнтованою, тобто забезпечує максимальну затребуваність особистісного потенціалу. Окрім цього, вчений наголошує, що у процесі навчання відбувається постійне нарощування самоосвітньої компетентності, але для цього необхідно забезпечити активну позицію учня на уроці [16, с. 71].

Професор Кельнського університету Бернадетт Ділгер (Bernadette Dilger) розглядаючи поняття у широкому ракурсі, вважає, що компетентність – це рівень навченості учня соціальним та індивідуальним формам активності, яка дозволяє індивіду в рамках своїх здібностей і статусу успішно функціонувати у суспільстві [8, с. 29].

Ми цілком поділяємо точку зору професора Гамбургського університету Андреаса Кербера (Andreas Körber), який брав активну участь у розробці компетентнісної моделі для Освітніх Стандартів ФРН і визначив компетентність як оцінну категорію, "...що характеризує людину як суб'єкта спеціалізованої діяльності, де розвиток її здібностей приводить до виконання завдань із раціональним та успішним досягненням поставленої мети, так що особистість здатна ухвалювати відповідальні рішення в проблемних ситуаціях" [12, с. 55].

І.А. Зимня справедливо зауважує, що компетентнісний підхід у цілому спрямовує навчально-виховний процес на досягнення результатів, "...яким ієрархічно підпорядковані ключова, загальнопредметна та предметна (галузева) компетентності" [2, с. 40].

Російський учений А. Л. Андреев визначає предметну компетенцію як сукупність знань, умінь та характерних рис у межах змісту конкретного предмета, необхідних для виконання учнями певних дій із метою розв'язання навчальних проблем, завдань, ситуацій [1, с. 21]. Аналізуючи нові шкільні технології, О.С. Лебедев розглядає компетентнісний підхід як "...спрямованість навчально-виховного процесу на досягнення результатів, якими є ієрархічно підпорядковані ключова, загальнопредметна та предметна (галузева) компетентності" [5, с. 4].

У тлумачних словниках компетентність визначається як обізнаність, ерудованість, інформованість. У словнику з педагогіки Г.М.Коджаспірова, А.Ю.Коджаспіров трактують поняття "компетентність" як "...особисті можливості індивіда та його кваліфікація (знання, досвід), що дозволяє брати участь у розробці певного кола рішень або вирішувати проблеми самостійно завдяки наявності у нього певних знань, умінь і навичок; рівень освіченої особи, який визначається ступенем оволодіння теоретичними засобами пізнавальної або практичної діяльності" [4, с. 133].

У вітчизняній педагогіці під поняттям "компетентність" розуміється екзистенційна властивість людини, яка є продуктом її власної життєтворчої активності й ініціюється процесом освіти. Компетентність як властивість індивіда існує у різних формах: як високий рівень умілості, як спосіб особистісної самореалізації (звичка, спосіб життєдіяльності, захоплення); як деякий підсумок саморозвитку індивіда, форма вияву здібностей та ін. [3, с. 285].

У нашій науковій розвідці компетентнісний підхід розглядатиметься як спрямованість навчально-виховного процесу на досягнення знань, умінь, досвіду, цінностей і ставлення, які в результаті цілісно реалізуються на практиці. Таким чином, основні результати навчання базуються на досягненні учнями необхідних компетенцій, які є індикаторами, що дозволяють визначити готовність учня (випускника) до життя, його подальшого розвитку й активної участі в житті суспільства.

Визначаючи роль і місце компетентнісного підходу у здійсненні релігійної освіти у ФРН, звернемося до одного з досліджень, що здійснювалося групою експертів інституту ім. Я. Коменського у складі Фолькерта Дуденса (Folkert Doedens), професора Бернхарда Дресслера та інших, і сьогодні широко використовуються в німецькій релігійно-педагогічній літературі [11, с.9]. Результатом дворічної праці став методичний посібник із євангельської релігії як навчальної дисципліни в середній загальноосвітній школі, де вчені запропонували 12 ключових компетенцій, які охоплюють спектр релігійного навчання та вибудовують концептуальну основу компетентісно-зорієнтованого підходу для реалізації релігійної освіти у світлі Освітніх стандартів загальноосвітньої школи:

Компетенція 1: Особисті переконання та віра; як учень сприймає самого себе та світ: вміння висловитися й обґрунтовано переконати інших.

Компетенція 2: Релігійна інтерпретація учнем того, що відбувається в житті: сприйняття, розуміння та верифікація (перевірка достовірності).

Компетенція 3: Прийняття учнем рішень у різних ситуаціях власного життя з розпізнаванням і використанням відповідних релігійних аргументів.

Компетенція 4: Основи мовлення з використанням релігійних елементів (міф, притча, символи,

сповідь, молитва, знак, догма, вказівка).

Компетенція 5: Уміння надати інформацію про релігійні лейтмотиви та основні історичні події.

Компетенція 6: Знати, усвідомлювати та дотримуватися основних форм релігійної практики (свята, богослужіння, обряди, ритуали, діяконія, милостиня).

Компетенція 7: Уміння свідомо розрізняти ворожі релігії (культи) за певними критеріями й ознаками.

Компетенція 8: Уміння на практиці толерантно спілкуватися з представниками інших релігійних чи філософських переконань, а у разі потреби – й співпрацювати.

Компетенція 9: Уміння перевіряти та аргументувати достовірність критики, сумнівів та байдужості до релігії.

Компетенція 10: Визнання та вміння пояснити релігійні основи як традиції та структури, що склалися у суспільстві (толерантність, соціальна держава, відмінності буденного дня від неділі та свята).

Компетенція 11: Уміння висвітлювати та практично застосовувати основні релігійні ідеї (людської гідності, любові до ближнього, милосердя, правосуддя) як основні суспільні цінності з метою уникнення конфліктів.

Компетенція 12: Уміння визначати, критично відображати та розтлумачувати значення різних релігійних мотивів та тем у елементах культури (література, живопис, музика, реклама, кінофільми, спорт). Проаналізувавши освітні документи федеральних земель Саксонія-Анхальт, Саксонія та Тюрінгія, доходимо висновку, що компетентнісний підхід визначає й особливість пред'явлення змісту в 5-10 класах загальноосвітніх шкіл, що забезпечують формування сприйняття й уявлення, інтерпретації, оцінювання, уміння спілкуватися та вести діалог і застосовувати набуті компетенції у власному повсякденному житті. Зміст католицької релігії у державних закладах загальної освіти представлено у вигляді шести стрижневих змістовних блоків [10, с. 3]:

Блок 1. Антропология: Дружба.

Блок 2. Теология: Біблійні образи Бога та питання про Бога.

Блок 3. Христология: Царство Боже і надія в Ісусі.

Блок 4. Етика: Конфлікти у повсякденному житті.

Блок 5. Історія церкви, або ж еклезіологія: Заснування та початок християнської церкви.

Блок 6. Есхатология: Вчення пророків про надію на нове життя.

У Загальних директивах Міністерства освіти федеральної землі Саксонія-Анхальт компетенції як із євангельської, так і з католицької релігії для середніх шкіл та гімназій розмежовані за шістьма блоками, і в 9 – 10 класах середньої школи охоплюють такі структурно-змістові складові [9, с. 8-9]:

Блок 1. Антропология: людська гідність та релігія.

Блок 2. Теология: уявлення про Бога.

Блок 3. Христология: страждання, смерть і воскресіння Ісуса.

Блок 4. Етика: відповідальність за порушення релігійно-моральних норм.

Блок 5. Історія церкви, або ж еклезіологія: церква в недавньому минулому та сьогодні.

Блок 6. Есхатология: справжньою чи фальшивою є християнська надія?

Опанувавши теоретичний матеріал освітньої програми з євангельської або католицької релігії, учні набувають певних предметних (дисциплінарних) компетенцій.

За визначенням, запропонованим Гайнріхом Ротом (Heinrich Roth), предметна компетенція – це сукупність знань, умінь та характерних рис у межах конкретного предмета, що дає можливість учневі самостійно виконувати певні дії для розв'язання навчальної проблеми чи ситуації [15, с. 72].

Методичні рекомендації щодо впровадження компетентнісної моделі у релігійну освіту виокремлюють предметні компетенції, що реалізуються у здатності учнів [11, с. 54-56]:

- характеризувати дохристиянські політеїстичні релігії, загальні їх ознаки;
- пояснювати історичні витоки та сутність християнства як монотеїстичної релігії;
- використовувати духовно-виховні та культурологічні аспекти християнської етики у щоденному житті: пошана та повага, відкритість як шлях до пізнання та розуміння, ставлення до ближнього, доброзичливість;
- коментувати основні релігійні свята християнства, їх особливості та основний зміст;
- пояснювати сутність християнського етикету, норми поведінки та правила ввічливості в християнстві: співчутливе ставлення до ближнього, чуйне ставлення до горя, страждань;
- тлумачити біблійні та євангельські вислови;
- розуміти та пояснювати основний зміст релігійних свят та особливості їх святкування: закріплені та незакріплені за датами календаря релігійні свята християнства;
- обґрунтовувати важливість християнського світогляду.

В освітній програмі Саксонії-Анхальт, яка з 2011 року апробується в загальних середніх освітніх закладах, відсутні тематичні блоки, а зміст навчання розподілено за конкретними темами [14]. При цьому порівняно з освітніми програмами 2009 року [10] в 5-6 класах передбачено вивчення 6 тем:

1. Відкрий Бога в своєму місті.
2. Все, що потрібно знати про хрещення.
3. Що чи хто є для мене Бог?
4. Той, хто оберігає тебе, не дримає.
5. Пророки розповідають про нове життя.
6. Царство Боже знаходиться поруч.

У 7-8 класах передбачається вивчення 7 тем:

1. Стань на правильний шлях.
2. Від сьогодні починається духовний ріст.
3. За кого ви Мене маєте?
4. Обміркуйте й наслідуйте...
5. Сене людського життя. Роздуми про смерть.
6. Якщо є Бог...
7. Благоговіння та Світло.

А зміст навчання 9-10 класів розподілено за 10 темами:

1. На початку було Слово.
2. Для Бога немає нічого неможливого.
3. Завдання всього життя.
4. Місія молитви.
5. Правда чи хибна надія?
6. Де докази?
7. Свобода маріонеток.
8. Якщо розпочнеться війна – що слід робити?
9. Якщо розпочнеться війна, що слід узяти з собою?
10. Батьківщина: яка вона?

Метою релігійного навчання є особистісний розвиток учня, формування його світогляду шляхом засвоєння різних видів соціального досвіду, що складається з релігійних, загальнолюдських та загальнокультурних цінностей, соціальних норм, прийнятної в суспільстві поведінки, толерантного ставлення до відмінностей релігійних переконань, культур, традицій і світоглядних позицій.

Для досягнення зазначеної мети передбачається виконання таких завдань [13, с. 3-4]:

- виховання гуманної, соціально активної особистості, яка усвідомлює свою належність до етносоціального та соціально-культурного середовища, здатна розуміти значення життя як найвищої цінності;
- оволодіння способами діяльності та моделями поведінки, які відповідають загальноприйнятим нормам моралі та права;
- дотримання правил толерантної поведінки, співпереживання та солідарності з іншими людьми у різноманітних життєвих ситуаціях;
- вміння самостійно приймати рішення щодо власної поведінки.

При здійсненні релігійного навчання у закладах загальної середньої освіти особливої уваги потребує формування гуманістичного світогляду особистості, розширення її культурно-пізнавальних інтересів, виховання в учнів любові, толерантного ставлення до культурних традицій інших народів і водночас виокремлюється п'ять основних компетенцій: 1) інтерпретація, 2) оцінка, 3) діалог та комунікація, 4) модель власної поведінки, 5) набуті знання з дисципліни.

Зміст навчальних дисциплін "євангельська релігія" та "католицька релігія" відповідає завданням основної, реальної школи та гімназії у їх послідовному взаємозв'язку та реалізується за навчальними програмами, які окремо затверджують Міністерства Культури та освіти кожної федеральної землі.

У чотирьох із п'яти нових федеральних земель ФРН євангельська та католицька релігія є інваріантною складовою Базового навчального плану, де для релігії зарезервовано дві навчальні години на тиждень. Типові програми з дисципліни формуються на рівні земель і є обов'язковими для реалізації в усіх навчальних закладах, що дають основну та повну загальну середню освіту. Варіативна складова Базового навчального плану формується загальноосвітнім закладом із урахуванням особливостей регіону та індивідуальних освітніх запитів учнів. Тут передбачений резерв навчальних годин у розмірі 10% від загального обсягу годин для реалізації авторських підходів, використання різноманітних форм організації навчального процесу, впровадження сучасних педагогічних технологій. Тому приватні школи та гімназії можуть за рахунок варіативної складової збільшити на тиждень кількість навчальних годин із релігії до трьох-чотирьох.

На основі Базового навчального плану, який визначає загальні засади організації навчально-виховного процесу в загальноосвітніх закладах, Міністерства культури та освіти у кожній федеральній землі розробляють типові навчальні плани, зміст яких реалізується шляхом вивчення навчальної дисципліни "євангельська релігія" та "католицька релігія". Типові навчальні програми (Fachlehrplan für

Sekundarschule) евангельської та католицької релігії визначають зміст, структуру та мінімальне тижневе навантаження учнів із навчальної дисципліни.

В Базовому навчальному плані з католицької релігії (Rahmenrichtlinien) усіх нових федеральних земель визначено державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів середньої школи, які відповідають змісту та структурі предметних компетентностей, націлюють на особистісно-соціальний та інтелектуальний розвиток учнів, формуються на міждисциплінарній основі та є інтегрованим результатом предметних і міждисциплінарних компетенцій.

Висновки. Усі програми та педагогічні технології нових земель ФРН зорієнтовані на компетентнісний підхід, у яких комплекс знань, умінь і навичок є підґрунтям для здобуття необхідних життєвих компетентностей.

Навчальні програми з евангельської та католицької релігії розробляються з урахуванням науково обґрунтованих вимог, що є спільними для всіх навчальних предметів.

Діючи у нових федеральних землях ФРН директиви та програми з евангельської та католицької релігії підпорядковані федеральним освітнім стандартам, у яких компетентнісна модель спрямовує освітній процес на формування та розвиток предметної, соціальної та медійної компетенцій учнів закладів загальної середньої освіти. Результатом такого процесу буде формування загальної компетентності особистості, що передбачає сукупність названих компетенцій, які формуються у процесі навчання, охоплюють знання, уміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості та є інтегрованою характеристикою випускника.

Спрямованість навчально-виховного процесу на розвиток умінь і навичок учнів та застосування на практиці здобутих знань із релігії забезпечує успішну адаптацію випускників шкіл у соціумі та формування схильностей до колективної толерантної діяльності.

Література

1. Андреев А.Л. Компетентностная парадигма в образовании: опыт философско-методологического анализа // Педагогика. – 2005. – №4. – С. 19-27.
2. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результатов образования // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34-42.
3. Зязюн І.А., Крамущенко Л.В., Кривонос І.Ф. та ін. Педагогічна майстерність – 2-ге вид. допов. і переробл. – К.: Вища школа, 2004. – 422 с.
4. Коджаспирова Г.М., Коджаспиров А.Ю. Словарь по педагогике (междисциплинарный). – М.: Издательство: МарТ, 2005. – 448с.
5. Лебедев О.Е. Компетентностный подход в образовании // Школьные технологии. – 2004. – № 5. – С. 3-12.
6. Einheitliche Prüfungsanforderungen in der Abiturprüfung Evangelische Religionslehre (Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 01.12.1989 und vom 16.11.2006): [Electronic Resource]. – Zugriffsmodus: http://www.kmk.org/fileadmin/veroeffentlichungen_beschluesse/1989/1989_12_01-EPA-Ev-Religion.pdf
7. Einheitliche Prüfungsanforderungen in der Abiturprüfung Katholische Religionslehre (Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 1.12.1989 i. d. F. vom 16.11.2006). [Electronic Resource]. – Zugriffsmodus: http://www.kmk.org/fileadmin/veroeffentlichungen_beschluesse/1989/1989_12_01-EPA-kath-Religion.pdf
8. Bernadette Dilger: *Kompetenz als Standard der Bildung (von Standards)*. In: *Wirtschaft und Pädagogik*. Heft 36, 2004. – S. 11–35.
9. Fachlehrplan für Sekundarschule: Katholischer Religionsunterricht. Magdeburg 2012, Druck: SALZLAND DRUC, Staßfurt. – 16 s.
10. Fachlehrplan Katholischer Religionsunterricht, Sekundarschule Erprobungsfassung: 03.08.2009. [Electronic Resource]. – Zugriffsmodus: http://www.uni-siegen.de/phil/evantheo/mitarbeiter/zimmermann_mirjam/el1neu/sekundarstufe_sachenanhalt-kath.pdf
11. Grundlegende Kompetenzen religiöser Bildung: Zur Entwicklung des evangelischen Religionsunterrichts durch Bildungsstandards für den Abschluss der Sekundarstufe I Erarbeitet von der Expertengruppe am Comenius-Institut: Folkert Doedens, Prof. Dr. Bernhard Dressler, Volker Elsenbast, Dietlind Fischer, Dr. Matthias Hahn, Dr. Peter Kliemann, Dr. Hartmut Lenhard, Matthias Otte (Gast), Prof. Dr. Martin Rothgangel, Prof. Dr. Hartmut Rupp, Prof. Dr. Rolf Schieder, Prof. Dr. Bernd Schröder, Rudolf Tammeus. Münster, Juli 2006. – S. 85.
12. Grundbegriffe und Konzepte: Bildungsstandards, Kompetenzen und Kompetenzmodelle. [Electronic Resource]. – Zugriffsmodus: Andreas Körber: In: Andreas Körber, Waltraud Schreiber, Alexander Schöner (Hrsg.): *Kompetenzen Historischen Denkens. Ein Strukturmodell als Beitrag zur Kompetenzorientierung in der Geschichtsdidaktik. ars una*. – Neuried, 2007. – S. 54–86.
13. Lehrplan für den Erwerb des Hauptschul- und des Realschulabschlusses: Evangelische Religionslehre. Thüringer Ministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur 2012. – 26 s.
14. Niveaubestimmende Aufgaben zum Lehrplan Sekundarschule. Halle 2012, Druck: SALZLAND DRUC, Staßfurt. – 30 s.
15. H. Roth (1971): *Pädagogische Anthropologie*, Bd. 2, Hannover. – S. 180.
16. Franz Schott, Shahram Azizi Ghanbari: *Kompetenzdiagnostik, Kompetenzmodelle, kompetenzorientierter Unterricht*. Waxmann, Münster, 2008. – 134 s.
17. Sigrid Zeitler, Nina Heller, Barbara Asbrand: *Bildungsstandards in der Schule. Eine konstruktive Studie zur*

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД ПРИ ТЕМАТИЧЕСКОМ ПЛАНИРОВАНИИ И ОТБОРЕ СОДЕРЖАНИЯ РЕЛИГИОЗНОЙ УЧЕБЫ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ ВОСТОЧНОЙ ГЕРМАНИИ

Резюме

В статье рассматривается компетентностная модель религиозного образования в общеобразовательных учреждениях Восточной Германии, уточняется содержание понятий "компетенция", "предметная компетенция", "религиозная компетенция", определяются современные формы и методы осуществления религиозного образования, на основании педагогического и религиозного фактора проводится анализ образовательной концепции в средней школе. На примере Базового плана и типовых программ выясняется специфика реализации компетентностного подхода при обучении католической и евангельской религии.

Ключевые слова: компетенция, предметная компетенция, религиозная компетенция, религиозное образование, евангельская религия, католическая религия.

O.Revinkel

COMPETENCE APPROACH TO PLANNING AND SELECTING THE CONTENT OF RELIGIOUS EDUCATION AT EAST GERMANY SECONDARY SCHOOLS

Summary

The competence model of religious education at the East Germany secondary school is described in the article; the concepts "competence", "subject competence", "religious competence" are clarified, the modern forms and methods of religious education based on pedagogical and religious factor are outlined, the concept of religious education at secondary school is analyzed. The specifics of the competence approach to teaching the Catholic and evangelical religion is explained on the basis of basic teaching plan and academic curricula.

Key words: competence, subject competence, religious competence, religious education, evangelical religion, Catholic religion.

УДК 378.1

С. О. Шара

ТЕХНОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ПЕДАГОГІВ У "ШКОЛІ МОЛОДОГО ВИКЛАДАЧА"

У статті розкривається технологія і зміст навчання у "Школі молодого викладача", які сприяють професійно-педагогічній адаптації молодих викладачів ВНЗ непедагогічного профілю. Дану технологію складають п'ять етапів: мотиваційний (лекційний, теоретичний, інструкційний), інтенсифікації (практичний, створення бачення себе як викладача), персоналізації (варіативної практики, репетиторства, "коучингу", наставництва), відбору (активної практики, контролю і корекції), проектування (творчих експериментів).

Ключові слова: молодий викладач вищого навчального закладу, професійно-педагогічна адаптація, якість професійно-педагогічної адаптації, технологія і зміст навчання, "Школа молодого викладача".

Постановка проблеми. Актуальність проблеми професійно-педагогічної адаптації молодих викладачів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю змушує українські ВНЗ здійснювати пошук ефективних технологій і оптимального змісту їхнього навчання у системі післядипломної освіти. Так, у ВНЗ Укоопспілки "Полтавський університет економіки і торгівлі" накопичений певний досвід післядипломної освіти фахівців, зокрема, у "Школі молодого викладача" ("ШМВ"), який, безперечно, заслуговує на поширення.

З метою вирішення проблеми пошуку технологій і змісту навчання у "ШМВ" для забезпечення ефективної професійно-педагогічної адаптації молодих викладачів, нами був проведений її теоретичний **аналіз в останніх наукових дослідженнях** [1 – 5 та ін.]. Незважаючи на наявність у сучасній науці значної кількості наукових праць, присвячених проблемі адаптації та професійно-педагогічної адаптації особистості, вона залишається однією з найбільш дискусійних і невирішених (О. М. Галус, Л. М. Мітіна, О. Г. Мороз, Д. В. Ольшанський, І. І. Облес, В. А. Семиченко, Л. П. Хахула та ін.), що спричинено складністю і системністю самого феномену адаптації, невизначеністю місця професійної адаптації викладача ВНЗ в процесі його професійного розвитку й спробами ототожнювати її з професійною адаптацією вчителя. Поза увагою дослідників залишилася проблема побудови чіткої технології і змісту навчання у "ШМВ", які максимально сприяють професійній адаптації молодих викладачів ВНЗ непедагогічного профілю.

Тому **метою** статті є виділення і опис етапів технології навчання у "ШМВ" і відбору його змісту, що забезпечують професійно-педагогічну адаптацію молодих викладачів ВНЗ непедагогічного профілю.